

Skogsrestaurering på Mickelsörarna 2013

– en lagom blandning av arbete
och rekreation

RALF WISTBACKA

Ornitologisk sekreterare
Ostrobothnia Australis r.f.

Historik

År 2008 inledde Natur och Miljö r.f. (NoM) inom ramen för projektet »Skog för alla» ett långsiktigt projekt i syfte att återställa skyddade skogsområden på Mickelsörarna. Mickelsörarna räddades från den strandexploatering, som drabbat stora delar av Österbottens kuster, genom statsrådets principbeslut från 1989 om skyddandet av Mickelsörarna.

Under 1990-talet kunde staten genom köp och markbyten anskaffa mark till det blivande naturskyddsområdet. Idag är 505 hektar mark anskaffade för naturskyddsändamål. Dessa områden förvaltas av Forststyrelsen, men är ännu inte officiellt naturskyddsområden. På privatägda områden har över 30 fredningsbeslut fattas sedan 1990. Idag är 6783 ha privatägda vattenområden och 989 ha privatägda landområde fredade. Numera hör Mickelsörarnas skyd-

Fig. 1. Utsikten mot nordost från det nya fiskgjusboet på 20 meters höjd.

Foto: Ingmar Nybäck.

dade områden till Natura 2000-nätverket. Som en del av Kvarkens Skärgård ingår Mickelsörarna sedan 2006 i UNESCO:s världsarv.

Då principbeslutet att avsätta Mickelsörarna som naturskyddsområde togs var hela området inte längre i naturtillstånd. Stora områden hade under processens gång kalhuggits och sedan planterats med tall.

Projektidé

Projektet går ut på att erbjuda naturvänner en möjlighet att på ideell basis lära sig om och delta i skogsrestaurering. Som restaureringsobjekt fungerar de ensidiga tallplanteringar, som anlagts på stora delar av Källskäret och som Forststyrelsen nu förvaltar. Talkoläger arrangerades av NoM i samarbete med Forststyrelsen sommaren 2008 och sommaren 2009. Oravaisnejdens Naturvetarklubb r.f. (ONK) anslöt sig till projektet hösten 2009 och har ansvarat för det praktiska genomförandet och för en stor del av finansieringen av lägren under sommaren 2010, 2011 och 2012. År 2013 tog Ostrobothnia Australis r.f. över huvudansvaret för genomförandet av lägret. Förutom att restaurera skog har konstgjorda bon för fiskgjuse byggts och häckningsflottor för smålom och storlom förfärdigats. Under senare tid har utplacering av holkar för storskrake och knipa fogats till programmet.

Positiva erfarenheter

Under de 5 läger som anordnats har sammanlagt 74 ha tallplanteringar behandlats så att små luckor öppnats och död ved uppstått. Målsättningen är att övergången till naturskogskaraktär försnabbas och att skogarna skall bli till naturenliga blandskogar – inte till tallmonokulturer. Under lägren har man arbetat för skärgårdsnaturens bästa också på andra sätt.

Ett dussin lomflottor har placerats ut och två konstgjorda fiskgjusbon har byggts. År 2011–2012 placerades ett 20-tal holkar för knipa och skrake ut på ögruppen. Den största framgången med denna del av projektet är de två fiskgjusungar som blev flygga år 2011 och år 2012 i ett av de bon lägerdeltagarna byggt. Utvärderingen av dessa talkoläger har varit positiv från såväl

deltagarnas som Forststyrelsens sida. Det finns ett stort intresse att på detta sätt bidra till naturvård i skärgården. Detta intresse finns även hos de privata markägarna på Mickelsörarna. Utförandet av holkar gjordes på deras initiativ.

God fortsättning 2013

Det sjätte miljölägret på Mickelsörarna genomfördes 29.7–2.8.2013. Antalet deltagare var totalt 11 varav 2 representerade Forststyrelsen. Lägerdeltagarna transporterades av Henrik Jern och Rafael Palm. Magnus Finne anlände med egen båt från Jakobstad på tisdagen. Hård vind hade framvingat en föga angenäm övernattnings på Torsö i Nykarleby skärgård.

Vi inledde lägret med att granska de första figurerna vi åtgärdat (Fig. 2). Det första talkolägret arbetade på södra Källskäret 2008 och 2009. De områden vi då restaurerade var glädjande nog på god väg att bli mer naturenliga. Överlag var intrycket positivt då hackspettar nogsamt tagit tillvara insektföda i den döda ved vi ordnat. I gläntorna noterades frodigt blåbärsris och hallon samt granar och björkar som var på väg upp. Dessvärre hade också älgarna här och var upptäckt björkplantorna.

I de figurer på Bässreveln där björk röjts enligt det konventionella skogsbrukets manual utgjordes den nya generationen björk av tunna slankor med en liten lövtofs i toppen. Vi lär nog få vänta åtskilliga decennier innan naturliga plantor får tallplanteringarna att ens påminna om en naturlig skog.

Flitigt arbete innebär att vi detta år arbetade på Kulinkar på den norra delen av Källskäret. Målsättningen är att åtgärda all statlig mark på Källskäret och vi närmar oss med stormsteg. Vi arbetade med totalt 38 provytor på 31 ha. Närmare 2000 tallar fälldes eller ringbarkades och vi åstadkom ca 200 m³ död ved. Tillgången på gran- och björkplantor med goda förutsättningar att erövra det livsrum vi skapade var glädjande stor i detta område! Totalt har skogs-restaurering nu utförts på 105 ha. Målsättningen att åtgärda all statlig skog på Källskäret är nu så gott som uppnådd. Endast ett litet område på Bredskäret återstår. Också några av de gläntor vi öppnat skulle kunna göras större. I och för sig är skogen på flere platser ännu i ett sådant skick att en eller flere omgångar med restaurering skulle göra gott. Vi har således nogsamt fått erfara att skillnaden mellan en naturskog och en tallmonokultur är oerhörd. Det torde ta decennier innan Mickelsörarna igen täcks av riktig skog och det är mycket givande att få vara med om att starta en så värdefull process.

Fig. 2. Inventeringar av tidigare gjorda smågläntor på Mickelsörarna.

Fig. 3. Ingmar Nybäck agerar byggmästare i fiskgjusens blivande boträd.

Foto: R. Wistbacka.

Nya utmaningar aktuella

Matts Finnlund meddelade de båda fiskgjusbona vi byggt var bebodda och inhyste tre ungar var! Det var således hög tid att bygga ett nytt bo och i den fura vi valde ut kom det nya boet att vara beläget på hela 20 meters höjd. Ingmar Nybäck agerade byggmästare (Fig. 1, 3). Lomflottarna har inte ännu varit så effektiva som vi hoppats på. Våren 2010 gjordes en inventering av dem med inga lommar sågs. Smålommen är inte så vanlig i området men förekommer nog i de södra delarna av Nykarleby. Lägret avslutades med utplacering av 20 skrak- och knipholkar. Storskraken har minskat på senare tid och holkarna kan vara ett sätt att förbättra kläckningsresultatet. Antalet skrakholkar närmar sig 30 men det kunde vara mångdubbelt större. Det vore mycket intressant att genomföra skärgårdsfågelinventeringar på Mickelsörarna. Särdeles intressant vore att inventera svärtan. Den har nästan helt försvunnit från Jakobstadsnejden och observationerna under skogslägren har varit sparsamma. Detta fastän vi besökt ögruppen under den tid då ungarna kläcks. Mickelsörarna borde vara en idealisk miljö för svärtan med ett otal skyddande vikar och sund för ungvullarna.

Vi glömde inte rekreativ detaljen. På kvällarna var det förutom holkspikning även fiske, fiskhalstring och korvgrillning som gällde. Ett stort tack till alla deltagare!